

Právna povaha politických strán.

(Vid' „Služba“ roč. II. č. 1. str. 23.)

Politické strany staly sa od revolúcie najdôležitejšími faktormi nášho verejného života. Ony daly život prvému Nár. shromaždeniu, nositeľovi všetkej štátnej moci, a v provízornej ústave dostalo sa im prechodne — hoc aj nepriamo — istého právneho uznania. Ba aj v niektorých špeciálnych zákonoch a nariadeniach je o nich výslovná zmienka. (ku pr. v zák. o ľudových súdoch cennových atď.). V praxi je štátna správa nútená, aby s polit. stranami jednala a dokonca pribierala ich zástupcov k rôznym zákonom správnym (Pozemk. úrad atď.).

Napriek tomuto veľadôležitému faktickému významu nemajú politické strany povahy osôb právnických, nemôžu byť — jako také — subjektami práv a záväzkov. (Tak je tomu nesporné aspoň na území spolkového práva rakúskeho). Ba aj vnútorné pomery polit. strán, celé ich sriadenie, nemajú právnej povahy, takže jim ostáva len akýsi ráz morálnych záväzkov a práv. Ani volebný zákon, ktorý dal polit. stranám ustanovujúcou viazaných kandidátok tak ohromnú moc, neuznal ich za právne subjekty, lebo hovorí len o „volebných skupinách jednotlivcov,“ a udeľuje určité práva týmto jednotlivcom, avšak nedáva povahu právnickej osôb ich súhrnu.

Následkom toho rozhoduje v polit. strane tak pre jej pomery vnútorné, ako i pre vzťahy na vonok, jedine moment dôvery. Tento moment dôvery nabýva veľkej dôležitosti najmä v obore práv majetkových, lebo ver. polit. strana bez majetkových prostriedkov je bezmocná, — tedy naprosto nemysliteľná. De facto majú polit. strany velice značné imanie a ponač ony samy — jako také — nemôžu byť subjektami žiadnych, tým menej majetkových práv, — pomáhajú si tým, že majetkové práva ponechávajú formálne určitým osobám fysickým alebo právnickým, ku ktorým majú dôveru, že ich nezneužijú. Týmto je zavedená nesrovnalosť medzi stavom faktickým a stavom právnym. Formálni nositelia majetkových práv tej-ktorej strany politickej vystupujú na vonok jako skutoční nositelia, avšak vo vnútorných pomeroch, voči členom a orgánom strany sú viazani určitými záväzkami quasiobligačnými, ktoré však nemajú povahy právnej a nedajú sa súdne vymenovať, lebo niť právneho subjektu, ktorý by bol k súdnemu vymáhaniu legitimovaný. — Následkom toho: celé majetkové pomery polit. strany, páčené často na veľké milióny, spočívajú výlučne na dôvere a na faktickej moci. Kým trvá dôvera a jednotnosť strany, — niť zápletok. Avšak pri roztržke v polit. strane stane sa vec aktuálnou, ba prámo páľivou. Právny stav trvá síce ďalej, avšak nie je v súhlase so stavom skutočným. Moment vzájomnej dôvery

zmizol, všetky vnútorné vzťahy stran staly sa neurčitými, neistými a chýba forum, ktoré by ich riešilo. Je tu síce sriadenie strany, avšak to sa nedá právne vynútiť. Rozhoduje koniec-koncov jedine moment mocenský.

Je tedy krajne dôležité, aby tento stav podrobený bol čo najskôr prenikavému sriadeniu právnemu v novom zákone spolkovom. Rozumie sa, že polit. strany budú potrebovať špeciálnej úpravy zákonnej a najmä bude sa musieť pamätať na ochranu práv menšín a jednotlivých členov strany, na likvidáciu a rozdelenie strán, zvlášť ich majetku, ako i názvu, atď. Očakávanie ustanovenia ovšem budú musieť mať povahu práva kogentného (domucovateľého), aby nebolo možno ich meniť ani vôľou a dohodou zúčastnených. Bez toho sa hovorí, že politické strany boli našim volebným zákonom do istej miery quasi „zostáttné.“ nie je tedy možné, aby neboly čo naskôr postavené v každom smere na pevný právny základ, a aby nebol v nich čo napresnejšie zabezpečený princíp demokratický samým jasným predpisom zákona.

Dr. E. Stodola:

Pre informáciu kolegom českým.

V nasledujúcom chceme dať českým kolegom najpotrebnejšie pokyny pre úradný styk s našimi súdmi.

1. *Kompetencia* okresných súdov siaha u nás po K 5000—. Vyše 5000— K treba podať žalobu na „sedriu“ (soudní stolice). Zvláštnych obchodných súdov alebo aj len obchodných senátov u sborových súdov nemáme. Žaloby — i kde ide o obchodnú požiadavku — adresujú sa na „okresný súd“ alebo „sedriu.“ Pre veci pozemnoknižné sú výlučne príslušné okresné súdy pozemnoknižné vrchnosti (*nikdy nie sborové súdy*).

2. *Príslušnosť*. Predpisom zákona zo dňa 1. augusta 1895 r. z. č. 110 (jurisdikční norma) zodpovedajú nasledujúce §§. uh. súd. por.: § 63. (súd obecný) = 19. § S. por. uh., § 67. = 21. § S. por. uh., § 68 = 26 § S. por. uh., § 74 = 23 § S. por. uh. (Žaloby proti eráru treba adresovať na generálne finančné riaditeľstvo v Bratislave), § 75 = 25 S. por. uh. V žalobe proti obchodným spoločnostiam treba udať mená majiteľov firmy poľažne u účastinných spoločností osoby k prijímaniu žalôb oprávnené (jednoho alebo druhého člena správnej rady, prípadne prokuristu, atď.), § 76 (veci manželské) = 639 § S. por. uh., § 77 (záležitosti pozostalostí) = 43 § S. por. uh., § 81 = 39 § S. por. uh., § 86 (soud podle místa zaměstnání) = 26 § S. por. uh., § 87 (soud závodní) = 28 § S. por. uh., § 88 (soud podle splniště) 29 § S. por. uh. (v dohodnutí *nemusí* byť obsažené,